

Critic's Point

Ὁ Μάντζαρος ὡς ὁμότιμος τοῦ Ροσσίνι!

Ἀλησμόνητη βραδιά μὲ σολίστ τὸν κοντρατενόρο
Franco Fagioli, καὶ συμμετοχὴ τῆς *Καμεράτας Φίλων*
τῆς *Μουσικῆς* ὑπὸ τὸ Γιώργο Πέτρου

45/2016.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΔΥΟ ΛΟΓΟΙ μὲ ἔφεραν ἐκεῖνο τὸ βράδυ στὸ Μέγαρο: α) Τὸ ὅτι τὸ πρόγραμμα, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μὲ ἀποσπάσματα μέχρι πρό τινας «ἀγνώστων» ὀπερῶν τοῦ Ροσσίνι, περιεῖχε, ἴσως τὴν πρώτην ἀκρόαση στοὺς νεότερους χρόνους ἑνὸς ἀποσπάσματος (*Sinfonia* δηλ. εἰσαγωγή), ἀπὸ τὴν καντάτα τοῦ Γενάρχου τῆς Ἐντεχνης Ἑλληνικῆς Μουσικῆς ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΧΑΛΙΚΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΑΝΤΖΑΡΟΥ [1795-1872] *Ulysse agli Elisi* [Ὁ Ὀδυσσεύς στὰ Ἠλύσια Πεδία· α' ἐκτ. Κέρκυρα, θέατρο *San Giacomo*, 1818], σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα, «σὲ ἀποκατάσταση μουσικοῦ ὕλικου καὶ ἔκδοση ἀπὸ τὸ Ἐργαστήριον Ἑλληνικῆς Μουσικῆς τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου» καὶ β) τὸ ὅτι γιὰ μένα, κάθε ἀγνωστο ἔργο τοῦ Ροσσίνι, ἀποτελεῖ μοναδικὸ μάθημα συνθέσεως. Στούς καιροὺς μου οἱ ἐλάχιστες μεταφρασμένες ἑλληνικὰ Ἱστορίες τῆς Μουσικῆς παρίσταναν τοὺς Ροσσίνι καὶ Ντονιτζέττι, περίπου ὡς...τενεκέδες ξεγάνωτους πὺν ἀπέκτησαν...συμπτωματικῶς ὑστεροφημία καθένας χάρις σὲ μία, δύο τὸ πολὺ ὄπερες... Καὶ τιμᾶ ἐντελῶς ξεχωριστὰ τὸν ἀρχιμουσικὸ κ. Γιώργο Πέτρου, τὸ ὅτι γιὰ δεύτερη φορὰ περιλαμβάνει τὸ Μάντζαρο σὲ προγράμματα συγκαιρινῶν ἢ λίγο προγενέστερων συνθετῶν: ἀναφέρομαι στὸ μονόπρακτο *Don Crepuscolo* γιὰ βαθύφωνο (Χριστόφορος Σταμπόγλης) καὶ ὄρχηστρα (Κέρκυρα, 1815) πὺν καταλαμβάνει μίαν ὄψη ἀπὸ τὰ 3 CD, μὲ τὴν ὄπερα τοῦ Χαϊντελ Ἀλέξανδρος Σεβῆρος, ἔκδ.

Musikproduktion Dabringhaus und Grimm, ίδρ. 1978, αρ. ψηφιακῶν δίσκων MDG, LC 06768, 2011.

Ἀποκλείω τὸ Μέγαρο ὡς διοργανωτὴ τῆς ἐκδηλώσεως¹: φθάνοντας στὶς 20.15', διαπίστωσα ἑξάλλος, ὅτι εἶχαν ἐντελῶς ἐξαντληθεῖ τὰ «προγράμματα», ἥτοι ἓνα φύλλο Α4 μὲ τυπωμένη τὴ μία ὄψη...Καλὸ νᾶχει εὐγενεστάτη κυρία ποὺ ἔσπευσε νὰ μοῦ διαθέσει τὸ δικό της. Καὶ ναὶ μὲν, τὸ φωτοτυπημένο σκατόχαρτο περιεῖχε πάνω-πάνω τὸ μεγαρικὸ λογότυπο, ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἀποδείκνυε τίποτε. Κάτω-κάτω μὲ τοσοδούλια στενὰ κεφαλαῖα 13 λέξεις: *Ἡ ἐκδήλωση πραγματοποιεῖται μὲ τὴν εὐγενικὴν ὑποστήριξη τοῦ (ὄπως ἀγνώστου μου) Πανελληνίου Ἀθλητικοῦ Σωματείου Γυναικῶν Καλλιπάτειρα*. Καλὸ νᾶχει πάντως ἀφοῦ διέθεσε ποσὸ προδήλως ὄχι εὐκαταφρόνητο σὲ ἐποχὲς οἰκονομικῆς μαυρίλας, γιὰ σκοπὸ πάντως ψυχωφελέστερο τοῦ ἀθλητισμοῦ. Ὅμως, διάβολε, ποιὸς εὐθυνόταν γιὰ τὰ προγράμματα; 5 € στοιχίζουσαν 500 φύλλα Α/4, ἄρα μὲ 15 € (3 x 5 = 1500 φύλλα) δὲ θὰ ὑπῆρχε πρόβλημα. Σὲ τέτοιο μπατι-ριλίκι κατάντηρες Ψωροκώσταινα;

* * *

ΚΑΚΑ ΤΑ ΨΕΜΑΤΑ ἢ ἀθρόα προσέλευση σνόμπ Μεγαροφιλόμουσων δὲν ὀφειλόταν μῆτε στὸν Ροσσίνι, μῆτε (πολὺ περισσότερο...) στὸ Μάντζαρο, μῆτε στὴν *Καμεράτα τῶν Φίλων τῆς Μουσικῆς*, μῆτε τὸ Γιώργο Πέτρου, μῆτε στὸν ἕτερο τῶν σολίστ, λαμπρὸ κλαρινεττίστα **Σπύρο Μουρίκη**, ἀλλὰ στὸ ἀστέρι τῆς βραδιᾶς, ἀργεντινῆς ὑπηκότητος, παρὰ τὸ ἰταλικότατο ὀνοματεπώνυμό του, κοντρατενόρο **Franco Fagioli** (γ. Τακουμάν Ἀργεντινῆς, 1981, ἄρα ἐτῶν 35)². Καὶ αὐτὴ τὴ φορά οἱ Μεγαροφιλόμουσοι εἶχαν δίκη, παρὰ τὴν παράδοξην ἐμφάνισή του: ξυρισμένο κρανίον, σμόκιν μὲ ἐξεζητημένο λαιμοδέτη, δείγμα ἐκλεκτοῦ γούστου ἀλλὰ καὶ φωνὴ ...ὁμοιογενέστατη σὲ μεστή καὶ στίλβουσα ματιέρα μεσοφώνου μὲ ἑκταση κάπου, τρεῖς ὀκτάβες, ἰδεώδους τονικῆς

¹ Εἶναι πιά κοινὸ μυστικὸ τὸ ὅτι τὸ κατ' ὄνομα μόνον ἀριστερὸ Κράτος, κοντεύει σχεδὸν νὰ ἐνταφιάσει παντοιοτρόπως τὸ δύσμοιρο Μέγαρο ποὺ ὑποτίθεται ὅτι ἀνέλαβε νὰ διασώσει. Ἔχει ἄραγε ἀσχοληθεῖ ποτὲ μὲ τὴν πολιτιστικὴν ἱστορία τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ ὁ ἀπελθὼν ὙΠΠΟ κ. Μπαλτᾶς ποὺ δὲν πάτησε οὐδ' ἅπαξ στὸ Μέγαρο; Στὸ καλὸ νὰ πάει ἀλλὰ καὶ στὸν ἀγύριστο...

² Fagioli σημαίνει ἰταλικά...Φασόλιας !!!

ἀκριβείας καὶ δαυγέστατης λεκτικῆς ἀρθρώσεως, πού ἀναδείκνυε τὸ συγκινησιακὸ περιεχόμενον κάθε λέξεως, κάθε διαστήματος, κάθε φράσεως, μὲ ἐκθαμβωτικὴν ἀπειρία λεπτῶν ἀποχρώσεων. Ἄν δὲν ἦταν τόσο νέος, θὰ μπορούσε νὰ ἔχει ἐμπνεύσει στὸν Εὐγένιο Ἰονέσκο (1909-94) τὸν τίτλον τοῦλάχιστον τῆς...*Φαλακρῆς τραγουδίστριας* (1950). Ὅπωςδὴποτε μᾶς καθήλωσε πανευτυχέστατους στὴν πολυθρόνα μας ὑπαινισσόμενος σιωπηλά: *Καὶ τώρα ἀπολαῦστε ἓνα τελείως ἄγνωστό σας Ροσσίνι*. Φυσικὰ εἶναι γνωστὲς οἱ ἀπόψεις μας γιὰ τὴν ἀρχαιολογία τῶν ὀργάνων ἐποχῆς, στὴν ὁποία ἐπιδίδονται μετὰ μένους τόσοι ὁμότεχνοι τοῦ κ. Πέτρου, γιὰ νὰ παραδόσουν τὸ προϊόν τους σὲ... πρω(κ)τοπορειακὰ σκηνοθετικὰ φρικιά. Πιθανότατα παγκοσμίως **μοναδικὸς** σ' αὐτὴν τὴν ἀρχαιολογία εἶναι ὁ κ. Πέτρου, ὁ ὁποῖος μὲ παληὰ ὄργανα ὄντως κάνει **μεγίστη** μουσικὴ, ἀντίθετα μὲ τὸ γαλλικὸ συγκρότημα *Les Arts Florissants*, πού στὶς 12.7.2006 κατακρούργησε ἐν Μεγάρῳ τοὺς *Παλαδίνους* τοῦ Ραμῶ. Μὲ ὅλες τὶς εὐλογίες καὶ τὴν ἀπεριόριστον ἐκτίμησή μας λοιπόν!

ΡΟΣΣΙΝΙ, ΤΖΟΑΚΚΙΝΟ [Rossini, Gioacchino, 1792-1868]: εἰσαγωγή (*Sinfonia*) καὶ δύο ἄριες ἀπὸ τὴ νεανικὴν ὄπερα *Δημήτριος καὶ Πολύβιος* (2 πράξεις, κείμεν. Vincenzina Viganò Mombelli, παγκ. ἀ' ἐκτ., Ρώμη, Teatro Valle, 18.5.1812). Ἰπέροχα μοτσάρτειας ἀβρότητας (ἰδίως σὲ γρήγορα τέμπι) εἰσαγωγή μὲ γοητευτικὰ σόλι πνευστῶν, μᾶς ἀπογείωσε μὲ δύο ἄριες τοῦ Σιβένο (δηλ. Δημήτριου νεοτέρου) *Pien di contento in seno* [μὲ καρδιά ξέχειλην ἀπὸ εὐτυχία· ἀ' πράξη, σκηνὴ 1η] καὶ *Perdon ti chiedo Padre* [Συγγνώμη σοῦ ζητῶ, πατέρα· β' πράξη, σκηνὴ 3η]. Ἰδιαιτέρα μᾶς ἐντυπωσίασε τὸ πῶς τρομερὲς κολορατοῦρες, ἔπαψαν νὰ ἀποτελοῦν βοκαλισμοὺς ἐντυπωσιάζοντες ἡμίμουσα πλήθη καὶ ἀπέκτησαν δραματικὴ λειτουργικότητα, συσχηματιζόμενες ὄχι ἀπλῶς μὲ τὸ κείμενον τῆς ἄριας, ἀλλὰ μὲ τὸ καθόλου κλίμα τοῦ ἔργου, πλούσιου σὲ *suspense*, κατὰ τὰ ἦθη τῆς ἐποχῆς, μὲ σφετεριστὲς θρόνων, αὐλικὲς μηχανορραφίαις, ψευδαλλαγὲς ταυτοτήτων κ.λπ. πού καταλήγουν σὲ τέλος εὐτυχέστατο.

ΜΑΝΤΖΑΡΟΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΛΙΚΙΟΠΟΥΛΟΣ (1795-1872): δυστυχῶς μόνον ἡ *Sinfonia* (εἰσαγωγή), ἀπὸ τὴν καντάτα *Ulysse agli Elisi* [Ὁ Ὀδυσσεύς στὰ Ἡλύσια Πεδία· ἀ' ἐκτ. Κέρκυρα, θέατρο *San Giacomo*, 1818]. Ἀρχὴ ἀργή, μὲ συγχορδιακὴ γραφὴ συνταρακτικῆς

δραματικότητας, πού μοῦ θύμισε ἀστραπιαῖα ἀντίστοιχες σκηνές ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη μου τηλεοπτικὴ μίνι-σειρὰ *Ἡ Ὀδύσεια* (1997) τοῦ ἐπιφανέστατου Ρώσου σκηνοθέτου Ἀντρέϊ Σεργκέεβιτς Μιχαλκόφ-Κοντσαλόφσκι [ρωσ. Андрэй Сергѐевич Михалкѐв-Кончалѐвский , γ. 1937], ζοφερὰ καὶ χαώδη «μέγαρα» φωτιζόμενα ἀπὸ μετεωριζόμενες φλόγες. Τὸ πέρασμα σὲ τέμπο ταχύτερο καὶ στὸ μείζονα τρόπο, χαρακτηρίζαν ἀδιάλειπτες καὶ συναρπάζουσες παλινδρομήσεις στὸν ἐλάσσονα, καὶ εὐρηματικότατην ἐνορχήστρωση καταλήγουσα στὸ σέλας ἑνὸς φλάουτου σόλο. Νὰ τί ἐστὶ Μάντζαρος, ρωμέϊκα παληοτόμαρα, ἐμμονικοὶ δῆμιοι καὶ νεκροθάφτες τῆς πρόσφατης πνευματικῆς σας παραγωγῆς...

ΡΟΣΣΙΝΙ, ΤΖΟΑΚΚΙΝΟ: *Ἡ Κυρὰ τῆς Λίμνης* [La donna del lago, 2 πράξεις, κείμεν. Andrea Leone Tottola, κατὰ τὸ ὁμώνυμο μυθιστόρημα (1810) τοῦ σέρ Οὐῶλτερ Σκόπτ· παγκόσμια ἀ΄ ἐκτ. Νεάπολη, θέατρο San Carlo, 18.9.1819). Ἡ πασίγνωστη ἄρια τοῦ Μάλκολμ (πού στίς μέρες μας ὑποδύεται κοντράλτο) Mura felici (Τείχη εὐτυχισμένα...), ἀποδόθηκε μὲ ἄνεση ἀποκαλυπτικὴ καὶ τῶν τρομακτικῶν δυσκολιῶν τῆς ἀκόμη καὶ γιὰ ἓνα Fagioli ἀλλ καὶ ἰδίως συγκινησιακοῦ τῆς περιεχομένου. Καμμία σύγκριση μὲ τὴν πάντως ἀνεπίληπτη διεκπεραίωση τῆς Daniela Barcellona κατὰ τὴν διδασκαλία τοῦ ἔργου ἀπὸ τὴ Μέτ Νέας Ὑόρκης (14.3.2015).

ΡΟΣΣΙΝΙ, ΤΖΟΑΚΚΙΝΟ: *Εἰσαγωγή, θέμα καὶ παραλλαγές* γιὰ κλαρινέτο καὶ ὀρχήστρα (1819), σὲ κλαρινέτο ἀρχῶν 19ου αἰ., ἐκπληκτικὰ πιὸ ἠδύμολπο ἀπὸ τὸ σύγχρονο, ἐνίοτε διαπεραστικοῦ τίμπρου. Διαμαντάκι πού πρωτακούγαμε χάρη στὸ **Σπύρο Μουρίκη**, μουσικότητος καὶ δεξιοτεχνίας ἰσόκυρων τοῦ Fagioli. Πρωτακούγοντάς το, δίχως τὴν παραμικρὴ πληροφόρηση, προσλάβαμε ἓνα ἀργὸ ἀλλὰ πλούσιο σὲ μελίσματα θέμα καὶ κάπου 6-7 παραλλαγές, μὲ ἐναλλασσόμενα τέμπι, ἐν αἷς ἢ πυροτεχνηματικὴ 4η (;), οἱ θελκτικότετες παλινδρομήσεις μεταξὺ μείζονος-ἐλάσσονος τῆς 6ης (;) καὶ οἱ ἀδιάλειπτοι ὑπαινιγμοὶ ποιμενικοῦ χαρακτῆρος πρὶν ἀπὸ τὴν καταληκτικὴν 7η(;), σὲ prestissimo(;). Ἡ χαρὰ μας γιὰ τὸ ξαναντάμωμα μὲ τὸ Μουρίκη, ὕστερα ἀπὸ ἀρκετὸ καιρὸ, ἦταν τόσο μεγάλη ὅσο καὶ ἐκείνη τῆς μουσικῆς του προσφορᾶς. Καὶ εὔγε στὸν ἢ στοὺς ἀρχιτέκτονες τοῦ προγράμματος. Ἐλάχιστοι ὑποψιάζονται πόσο μέγιστη τέχνη εἶναι ὁ καταρτισμὸς του!

ΡΟΣΣΙΝΙ, ΤΖΟΑΚΚΙΝΟ: Άρια *Oh sospirato lido...Dolci d' amor parole* (ᾠ τῶν στεναγμῶν ἀκρογιαλῖ...Ἀγάπης γλυκόλογα), καβατίνα γιὰ σόλο φωνή (Ταγκρέδος) καὶ σόλο βιολί, οἶνει κοντσέρτο γιὰ φωνή καὶ 4χορδο, ἀπὸ τὴν ὄπερα *Tancredi* [Ταγκρέδος] κατὰ τὸ ὁμώνυμο θεατρικὸ ἔργο (1760) τοῦ Βολταίρου, πράξεις 2, κείμε. Gaetano Rossi, παγκ. α' ἔκτ. Βενετία, Θέατρο *La Fenice*, 6.2.1813. Ἄδικα διαβάσαμε λέξη πρὸς λέξη τὰ λιμπρέττων ἀπὸ τὶς δύο τοῦλάχιστον ἐκδοχές τοῦ ἔργου (εὐτυχές καὶ ἀτυχές τέλος)—μέσα δεκαετίας 1970 ἀνακαλύφθηκε καὶ ἄλλο ὑλικό. Τελικὰ χάρη σὲ προσφιλέστατον ὀπερομανῆ συνάδελφο, διαπιστώσαμε ὅτι τὸ κείμενο, ἀνῆκε σὲ μιὰ ἀπὸ κάμποσες ἀκόμη...«ἐναλλακτικές» (ἰτ. *alternative*) ἄριες: μιὰ εἰσαγωγή μὲ ὑπέροχες μετατροπῖες, ὅπου τὸ σόλο βιολί τοῦ πάντοτε ἔξοχου Σέρτζιου Ναστάζα μόλις ἀκουγόταν...Πῶς νὰ γίνεи καλέ μας κ. Πέτρου, τὰ παληὰ ὄργανα μὲ τὶς ἐντέρινες χορδές προορίζονταν καὶ γιὰ αἶθουσες ἀναλόγων διαστάσεων, ὄχι γιὰ γήπεδα ράγκμπυ... Ἄμποτε νὰ ξανακούσουμε μιὰ σελίδα πού σίγουρα θὰ μᾶς ἀπογειῶνε ἀρθρωμένη εὐκρινέστερα..

ΡΟΣΣΙΝΙ, ΤΖΟΑΚΚΙΝΟ: Εἰσαγωγή ἀπὸ τὴν ὄπερα *Τορβάλδος καὶ Δορλίσκα* [Torvaldo e Dorliska], πράξεις 2, κείμε. Cesare Sterbini, (ἐξασφάλισαντος ἀκατάλυτην ὑστεροφημία χάρη στὸ λιμπρέτο τοῦ ἀθάνατου Κουρέα τῆς Σεβίλλης), παγκ. α' ἔκτ. Ρώμη, θέατρο Valle, 26.12.1815. Τὸ ἔργο χαρακτηρίζεται *opera semiseria*, ἐπειδὴ ἔχει εὐτυχές τέλος καὶ περιλαμβάνει ρόλους *buffo*. Ὅμως, παρὰ τὴ πρόσφατη τεράστιαν ἐκταφὴ τῆς ροσσίνειας δημιουργίας, χάρη καὶ στὸ ἐτήσιο φεστιβάλ πού ἀπὸ τὸ 1980 ἀφιερώνει στὸ συνθέτη ἢ γενέτειρά του Πέζαρο, ὁ *Τορβάλδος καὶ Δορλίσκα* ἀκόμη δὲν κατέκτησεν εὐρύτερη δημοτικότητα. Ὄντως συναρπαστικὴ εἰσαγωγή (παρὰ τὴ σποραδικῶς προβληματικὴν ἠχητικὴν ἰσορροπία μεταξύ *tutti* καὶ ἐγχόρδων), ἀργὴ καὶ δραματικώτατη ἀρχικά, μὲ ἓνα *Allegro* ἢ *Presto*, πού θὰ χαρακτηρίζονταν 100% ροσσίνειο ἂν δὲν ἔβριθε συναρπαστικῶν, πρωτοποριακώτατων γιὰ τὴν ἐποχὴ, χρωματικῶν μετατροπιῶν.

ΡΟΣΣΙΝΙ, ΤΖΟΑΚΚΙΝΟ: ἄρια τοῦ Ἀρσάκη (α' πράξη, σκηνὴ 5η) «*Eccomi al fine in Babilonia*» [Ἐπὶ τέλους ἔφτασα στὴ Βαβυλώνα], ἀπὸ τὴν κατὰ Βολταῖρο ὄπερα *Σεμίραμις* [ἰταλ. *Semiramide*], 2 πράξεις, κείμε. Gaetano Rossi, παγκ. α'. ἔκτ. Βενετία, θέατρο *La Fenice*, 3.2.1823. Ρετσιτατίβο καὶ καβατίνα μὲ ἀργὸ ὀργανικὸ προανάκρουσμα

πού χαρακτηρίζουν ωραίες υπομνήσεις του ἑλάσσονος τρόπου, στάθηκε ὑπέροχη κατακλειῖδα μουσικῆς ἐσπερίδος σπανιότατης στοὺς ἄραχλους καιροὺς μας. Τὶ κρῖμα νὰ παίζεται μόνον ἀπὸ τὴν ὄπερα ἢ ωραιότατη εἰσαγωγή, πὺ ἡ ἀναγωγή της γιὰ πιάνο, νανούρισε τὰ παιδικάτα μου! Συμπέρασμα: ἄριστα μὲ τρεῖς τόνους, αὐτονόητα μὲν στοὺς Μάντζαρο (ναί, βρωμογραφικύλοι!) καὶ Ροσσίνι, ἀλλὰ καὶ στοὺς κ.κ. Franco Fagioli, Γιώργο Πέτρου, *Καμεράτα τῶν Φίλων τῆς Μουσικῆς καὶ Σπύρο Μουρίκη*. Φοβόμαστε ὅμως ὅτι θὰ περάσει πολὺς καιρὸς ὡς τὴν ἐπόμενη ἀνάλογη μουσικὴ πανδαισία. (Αἴθουσα ΧΔΛ, 2.11.2016).
